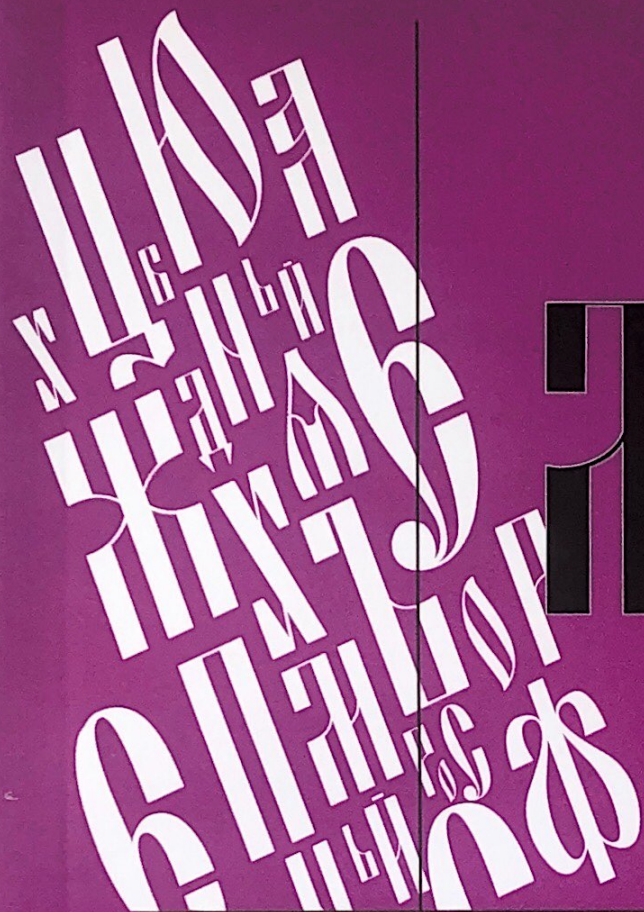

ISSN 2522-493X

Мова і культура

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Випуск 21

ТОМ

III (192)

УДК 80 + 008] (082)
М 74

М 74 МОВА І КУЛЬТУРА. (Науковий журнал). – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. –
Вип. 21. – Т. III (192). – 116 с.

Наукове видання «Мова і культура» засноване у 1992 році

Видання зареєстроване Міністерством юстиції України.
Свідоцтво КВ № 12056-927ПП від 4.12.2006 р.

Затверджено постановою президії ВАК України
від 18 листопада 2009 р. № 1-05/5

ISSN 2522-4948 (Online), ISSN 2522-493X (Print)

Засновники:

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Видавничий дім Дмитра Бураго

Видається за рішенням Вченої ради Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 19.02.2007 р.

Головний редактор Д. С. Бураго

Редакційна колегія:

д-р філол. наук, проф. **С. Д. Абрамович**, канд. філол. наук, доц. **П. П. Алексєєв**;
д-р філол. наук, проф. **В. М. Бріцин**; д-р філол. наук, проф., академік АН ВШ Украї-
їни **Ю. Л. Булаховська**; д-р філол. наук, проф. **О. П. Воробйова**; д-р філол. наук,
проф., академік АН ВШ України, заслужений працівник ВШ України **Л. П. Іванова**;
д-р філол. наук, проф. **Т. В. Клеофастова**; д-р філол. наук, проф. д-р філол. наук, проф.
Ю. І. Корзов; д-р філол. наук, проф. **Н. В. Костенко**; д-р філол. наук, проф. **О. О. Корнієнко**;
д-р філол. наук, проф. **Г. Ю. Мерезинська**; д-р філол. наук, проф. **А. К. Мойсієнко**;
д-р філол. наук, проф. **Ю. Л. Мосенкіс**; д-р філол. наук, проф. **Н. Г. Озерова**; д-р філос.
наук, проф., академік НАН України **О. С. Онищенко**; д-р пед. наук, канд. філол. наук, проф.
Г. В. Онкович; д-р філол. наук, проф. **Т. А. Пахарєва**; д-р філол. наук, проф. **Г. Ф. Семє-
нюк**; д-р філол. наук, проф., академік НАН України, заслужений діяч науки і техніки України
В. Г. Склярєнко; д-р філол. наук, проф. **Н. В. Слухай**; д-р філол. наук, проф. **О. С. Снит-
ко**; д-р філол. наук, проф. **Е. С. Соловей**; д-р психол. наук, проф., член-кор. АПН України
Н. В. Чепелєва.

© Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, 2018

© Видавничий дім Дмитра Бураго (майнові), 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 5

Е. М. Севицька ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ М. М. ПРІШМАНА:
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ Й ФІЛОСОФСЬКІ КОНТЕКСТИ 6

ДИАЛОГ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА, ТЕКСТ І КОНТЕКСТ

Н. І. Астрахан ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР ЯК ПРОСТІР ДИАЛОГУ 13

Г. А. Александрова ЛЕСЯ УКРАЇНКА ТА ІВАН СТЕЩЕНКО: ТВОРЧІ
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ 20

О. А. Юдін СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ АВТОРА-ТВОРЦЯ
У М. М. БАХТІНА 31

В. В. Меньок „У КОЖНОМУ ДОСКОНАЛОМУ ВІРШІ ВСЕ МУСИТЬ БУТИ
ІНТЕНСИВНО, І ВСЕ – ІСТИННО”: ПРО ЛІТЕРАТУРНИЙ
РОМАНТИЗМ ФРІДРІХА ШЛЕГЕЛЯ ТА БРУНО ШУЛЬЦА 41

ЦІЛІСНІСТЬ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ І ПРОБЛЕМИ ЙОГО АНАЛІЗУ

В. А. Проскілова КІНЕМАТОГРАФІЧНА ВЕРСІЯ РОМАНУ М. ХВІЛЬОВОГО
«ВАЛІДШЕНЦІЙ»: ПРО ЕТ КОНТРА 50

С. В. Жигун РОМАН У НОВЕЛАХ: ПРОБЛЕМИ ЦІЛІСНОСТІ І СТРУКТУРИ 56

В. М. Шквела ДРАМАТИЗАЦІЯ НАРОДНОЕПІЧНОГО НАРАТИВУ МИХАЙЛЕМ
СЕМЕНКОМ (НА МАТЕРІАЛІ ДРАМИ
«МАРУСЯ БОГУСЛАВКА») 61

Н. М. Урсані ХУДОЖНЯ СВОЕРІДНІСТЬ ЗОБРАЖЕННЯ
КНЯЖИХ РОДІВ У ЕПІГРАМАХ МЕЛЕТІЯ СМОТРИЦЬКОГО 66

А. Р. Тучинна ТРАНСРЕСІЯ ЕПІГРАФУ В СТРУКТУРУ
ХУДОЖНЬОЇ ЦІЛІСНОСТІ (СРІЖАН СРІДНІ «САТОРЬ») 71

А. Є. Прийдітко ПРОБЛЕМА СЕМІОСФЕРИ В СУЧАСНІЙ ГУМАНІТАРИСТИЦІ 77

ПРОБЛЕМИ РИТМУ І СТИЛЮ В ВІРШАХ І ПРОЗИ

І. Д. Гаскева ПОЕТИКА РОЗЛІВКИ У ТЮТЧЕВА ТА ФЕТА 84

О. О. Смоляницька СИМВОЛ ЛІТЕІ У ПОЕЗІЇ ВІЛОРУСЬКИХ НЕОКЛАСИКІВ
НА ПРИКЛАДІ МАКСИМА БОГДАНОВИЧА: РЕЛІГІЙНИЙ ПІДТЕКСТ
У ПОРІВНЯННІ З ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИМ ДИСКУРСОМ
І ТВОРЧІСТЮ ВІРИ ВОБК 92

ІНТОНАЦІЙНА СКЛАДОВА ЦІЛІСНОСТІ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ

В. Е. Проскевичус ПРО УХВУ 100

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 111

Фундаментом християнської цноти, джерелом для наслідування патріотизму в градах Мелетія Смотрицького постають княжі роди Острозьких, Огинських, Волочків, Солонирських, Коріботових. Характерно, що акцент на землі богородиці Володимирської справи можуть свідчити про вірність і правдивість віри та стати рушієм розвитку високо одніюється просвітницька діяльність князів, автор обігрує символічне значення знаків місяця та зорк на гербах княжих родів. Вони символізують просвітництва, чистоту віри, світлий шлях тощо. Спрямка та цілеспрямована діяльність представників славних родів зумовлює їхню славу через віки.

В епіграмах Мелетія Смотрицького відомі діячі осмислюються в контексті праведної християнської діяльності, яка сприяла розвитку держави. Таким чином, спостереження нового підходу в автора до осмислення значення видатних державних діячів, коли їх справи оцінюються в контексті християнських доцільності та стають прикладом для наслідування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воля Т. Наукові розвідки поєстаті М.Смотрицького / Наукові записки. Серія: Філологія. – Вип. 8. Тернопіль. – С. 57 – 68.
2. Белов А. И. У истоков русской грамматики. XIV – XVII вв. / А. И. Белов // Уч. зап. Мичуринского пед. ин-та. – М., 1958. – Вып. 5. – С. 63-94.
3. Загайко П. Українські письменники-поетеси кінця XVI і початку XVII ст. у боротьбі проти Ватикану і Унії. / П. Загайко. – Київ: видана Академією Наук УРСР, 1957. – 38 с.
4. Короткий В. Г. Творческий путь Мелетия Смотрицкого / В. Г. Короткий. – М.: ЧАУка и техника, 1987. – 192 с.
5. Крайок П. М. Мелетій Смотрицький і Українське духовно-культурне відродження кінця XVII і початку XVIII ст. / П. М. Крайок. – Остроп: Вид-во Національного університету "Острозька академія", 2007. – 208 с.
6. Крекотень В. Г. До питання про постачання спадщини М.Смотрицького. – Східнослов'янські працятки XVI–XVIII ст. Київ, 1982. – С.168-172.
7. Курілаєв Б. З'єднання архієпископа Мелетія Смотрицького в історичному і психологічному навігванні / В. Курілаєв. – Вінніпег: Українське науково-освітнє товариство (УНОТ) в Бельгії (Українські отці редактористи – Вінніпег, Канада), 1962. – 135 с.
8. Назарук Вікторія Переплетення ренесансних та барокових мотивів в релігійній поезії просвітників острозького кола. Наукові записки. Серія "Філологічна". – Остроп: Видавництво во Національного університету "Острозька академія", 2013. – Вип. 32. – 334 с.
9. Українська література XVII ст. К.: Наук. думка. 1987. 606 с.
10. Дременко П. К. Мелетій Смотрицький. Життя і творчість // П. К. Дременко. – Київ: Наукова думка, 1986. – 159 с.

Н.М. Урсани

ХУДОЖЕСТВЕННОЕ СВОЕОБРАЗИЕ ИЗОБРАЖЕНИЯ КНЯЖЕСКИХ РОДОВ У ЭПИГРАМАХ МЕЛЕТИЯ СМОТРИЦКОГО

В статті проаналізовано художественне своєобразие зображення княжеских родів в епіграмах видатного українського письменника-полеміста Мелетія Смотрицького. Представлен аналіз ключових наукових досліджень, присвячених його творчості. В роботі розглянуто продовжені середньовікової літературної традиції поетів. Висвітлено ключові історичні фігури в художественній літературі.

Ключові слова: епіграма, образ, Середньовіковий, Бароко, традиція.

N.M. Ursani

ARTISTIC ORIGINALITY OF THE IMAGE OF PRINCELY FAMILIES IN THE EPIGRAMS MELETII SMOTRYTSKY

The article analyzes the artistic peculiarity of the image of princely families in the epigrams of the prominent Ukrainian writer-politician Meletii Smotrytsky, and provides an analysis of key scientific discoveries devoted to his work. The paper considers the continuation of the medieval literary tradition in understanding the key historical figures in fiction.

Key words: epigram, image, medieval, baroque, tradition.

УДК: 82.0:821.163.41А/Я411

А. Р. Твичина

ТРАНСГРЕСІЯ ЕПІГРАФУ В СТРУКТУРУ ХУДОЖНЬОЇ ЦІЛІСНОСТІ (СПІЖАН СРІДЧ «САТОРІ»)

У коніексті теорії художньої цілісності окреслюється методологічний ресурс паратекстуальності, просліджується участь паратекстуальних маркерів у трансгресії епіграми в кінець. На прикладі сучасної балканської літератури акцентується функціональність епіграфа в архітектурній літературного тексту як «проєкційного центру» на епіграфі рецептивної дії. Шляхом рецептивного експерименту з ясовано тематологічність епіграфа у кої проблемі інтерпретації свого і чужого слова у романі С. Срдича «Саторі». Висвітлено, що три епіграфи до твору, виконуючи функцію інтерпретаційної рамки, зумовили ієрархію (бартерівські), методологічний (історієвіський) та імперативний (постіартурок) напрямки декоративності змїсту.

Ключові слова: епіграф, паратекстуальність, рецепція, трансгресія.

Сучасна літературознавча методологія продуктивно доповнюється постійною паратекстуальністю зв'язки, фунтвною представлених Ж. Жакеттом (1987). Те, що сьогодні

© А. Р. Твичина, 2018

Це породжує зовсім нові формально-змістові характеристики жанру, які сприймаються, саме музика у даному творі постає колом інтимних речей, «які тоді музикантою не озвучають» [7: 43]. Власне кожна людина в оптиці героя оперу власною музикою, пробуджуючи звукову увагу сприймаєвця. У процесі читання книга набуває форму літературного оркестру, у якому звучать і музика, і какафонія: банальне звучання підрування, мелодія гітари, ударники, барабани, волнилки, саксофон, бродвейське бугі-віг, Е. Карузо, Е. Менюка, К. Сантани та авангардних Кауо Дот. У даному раді основною метою музичного інтермедіального чинника постає трансгресивна активізація уваги читача.

Таким чином, трансгресія епіграфа у структуру художньої цілісності тексту виконує те, що цей паратекстуальний компонент розкриває виняткову рецептивну владу, функціонально спрямовуючи читальську рецепцію у заданому напрямку зі встановленим стійким контактом, прямого діалогу із читачем роману. Абсолютно непростий постпостмодерністський текст С. Срдича без подібних методичних манівців прочитується у відмінному від авторського задуму ключі. Винуючи функції інтерпретаційної рамки, яка окреслює авторський контур рецепції тексту в ідейному, інтермедіальному й методологічному ключі, у шлому епіграфі спроможений формувати, деформувати і трансформувати горизонт читання якого трансресують на межі свого і чужого слова. Якщо, звісно, це слово не стає для читача комунікативним бар'єром.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барр Р. Империя знаков / Р. Барр; [пер. Я. Бражниковой]. – Москва: Праксис, 2004. – 144 с.
2. Гетель Г. В. Ф. Лекции по эстетике: в 4 т. / Г. Гетель. – Москва: Искусство, 1968. – Т. 1. – 312 с.
3. Гиршман Н. М. Литературное произведение: Теория художественной целостности / Н. Гиршман. – Москва: Языки славянских культур, 2007. – 560 с.
4. Женетт Ж. Повествования / Ж. Женетт; [пер. Д. Семенової] // Антропология культуры. – Москва: Вердана, 2004. – Вып. 2. – С. 187–216.
5. Лютар Ж.-Ф. Состояние постмодернизма / Ж.-Ф. Лютар. – Санкт-Петербург: Алетейя, 1998. – 160 с.
6. Лютар Ж. Ф. Що є істина? Розмова з Р. Керні / Ж. Лютар [Електронний ресурс] // Незалежний культурологічний часопис «Ів». Режим доступу: <http://www.iiv.ua/p30lexy/lyutar.htm>.
7. Срдич С. Сатори / С. Срдич [пер. А. Татаренко]. – Київ: КОМОРА, 2015. – 144 с.
8. Татаренко А. Будівничі музики і д-джеї: функція музики у формуванні посткі постмодернізму та постпостмодернізму (на матеріалі сербської літератури) / А. Татаренко // Музична фактура літературного тексту: інтермедіальні студії. – Львів: Адріорі, 2017. – С. 241–252.
9. Успенский Б. Семиотика искусства / Б. Успенский. – Москва: Школа «Языки русской культуры», – 1995. – 360 с.
10. Genette G. Paratexts: thresholds of interpretation / G. Genette. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 427 p.

А. Р. Тычина

ТРАНСГРЕССИЯ ЭПИГРАФА В СТРУКТУРУ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЦЕЛОСТНОСТИ (СРДИЧАН СРДИЧ «САТОРИ»)

В контексте теории художественной целостности анализируется методологический ресурс паранекстивности, прослеживается участие паранекстивных маркеров в трансгрессии текста. На примере современной бакинской литературы акцентированы функциональность эпиграфа в архитекстномке литературного текста как «проксемического членя» и генератора рецептивного действия. Путём рецептивной экспериментации выявлено методологическую сущность эпиграфа в кругу проблем интерпретации своего и чужого слова в романе С. Срдича «Сатори». Показано, что три эпиграфа к прозаическому, чуждому слову в романе С. Срдича «Сатори», определяют идейный (бартовский), методологический (аполтаровский) и интермедиаальный (пост-артрок) направления декодирования содержания.

Ключевые слова: эпиграф, паранекстивность, рецепция, трансгрессия.

Ауона Тучинина

TRANSGRESSION OF PREFACE INTO THE STRUCTURE OF ARTISTIC INTEGRITY (SRDICHAN SRDICH «SATORI»)

The methodology resource of paratext in the context of receptive practices has been outlined and the paratextual markers in the transgression of text into a book has been traced. The functional role of preface in the architectionics of literary text as «a proxemic center» and a generator of receptive action mechanism has been emphasized using an example of texts of the modern Baklan literature. The teleological essence of preface in the circle of interpretation issues of own word as well as other authors' word in the novel of Srdich «Satori» has been revealed through a receptive experiment. It has been found that three epigraphs to the work, serving as an interpretive frame, led to ideological (Barthelme), methodological (Lyotard) and intermedial (post/artrock) directions of decoding the content.

Key words: epigraph, paratext, reception, transgression.

УДК 130.2; 82.111.85; 008.001.8
А.С. Прицанко

ПРОБЛЕМА СЕМИОСФЕРЫ В СУЧАСНОЙ ГУМАНТАРИСТИКЕ

Стаття окреслює парадоксальну долю поняття «сеmiosфера» Юрія Лотмана, визначено за допомогою постструктурних теорій, нереконструктивної підстави для чого вбачають в ідеї «відкритої структури». Вона містить також аналіз альтернативної позиції, сформульованої прихильниками «цілісної структури», з-поміж яких О. Лосєв та М. Гіршман.

© А.С. Прицанко, 2018